

Писанка як сим

Газета "Версії" №14 09.04.04-16.04.2004

Перші експедиційно-пошукові роботи обласного Художнього музею розпочалися саме зі збирання писанок. Сьогодні їхня колекція налічує понад чотири тисячі експонатів. Про багатство і відмінності буковинської писанки – у розмові з членом Національної спілки художників України Тетяною ДУГАЄВОЮ.

- Пані Тетяно, гадаю, є сенс розпочати нашу розмову з витоків буковинської писанки?

- Тасмниця зародження життя цікавила людей здавна. Бентежить вона нас і сьогодні. Про яйце як джерело життя існує безліч легенд, казок, міфів. З ним пов'язана й цікава система символів. Буковинська ж писанка має свої ознаки і сягає дохристиянських часів. Навесні, в період, коли прокидається природа, відбувалося свято яйця. Тоді воно входило як магічний предмет до поганських обрядів та символічних дійств, пов'язаних із зустріччю весни. Яйце розфарбовували ще у ті давні часи. А у християнський період писанка, як символ життя, стала символом воскресіння Христа, атрибутом Великодніх свят. Протягом століть збагачення і розвитку набувала її орнаментация. І сьогодні вона сягнула справжнього мистецького прояву. А буковинська писанка

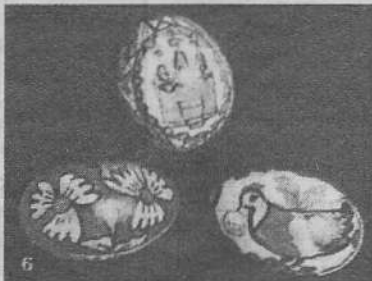
стала справжнім витвором мистецтва і досконалої художньої уяви. У ній зашифровані письмена, які, можливо, для сучасної пересічної людини втрачають зміст, але система розписів набула високого мистецького та естетичного рівня.

Поліетнічність нашого краю є джерелом багатой різноманітності розпису великодніх писанок. Тому в експозиції нашого музею можна по-

бачити писанки різних регіонів Буковини, які розписані різною технікою. Тут є крашанки, крапанки, скробанки, мальованки і власне писанки.

- Які техніки домінують у буковинській писанці?

- Попри те, що восковий метод є

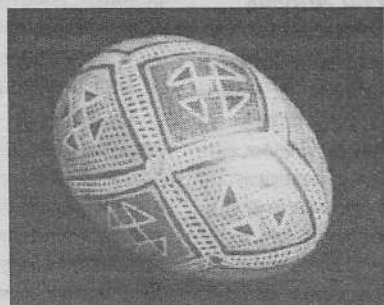
більш давнім і набув найбільшого розповсюдження в усіх районах нашої області, за технікою виконання буковинські писанки поділяються на власне "писанки" розписані за допомогою воску та "мальованки", розмальовані пензлем. Писанка була розповсюджена в гірських районах. У південних - зустрічається найчастіше мальованка.

- Які мотиви переважають у писанках?

- У південних районах писанку розмальовували різними фарбами, як правило, аніліновими барвниками. Орнаментация їх має своєрідний характер. Тут здебільшого зустрічаються мотиви квітів, грибів, сільськогосподарського реманенту, а також хреста, окремої квітки, ягід, лісових плодів. Саме зображення на мальованках доволі реалістичне. Мальованка виглядає барвистою, яскравою, навіть можна побачити різкі кольорові сполучення.

На відміну від мальованки, писанка декорована у традиційний спосіб восковою технікою, писачком, воском. Розписувалася така пи-

ІВОЛ ЖИТТЯ

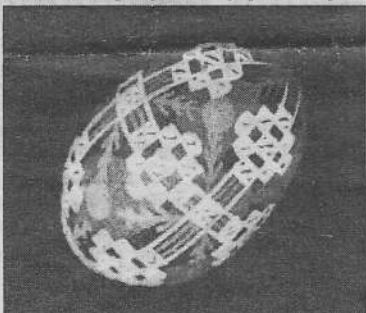

санка шарами, у декілька прийомів. Ці писанки мають геометричний орнамент і написані з різними мотивами. Тут є клинці, квасольки, огірочки, грабельки, пшеничка.

Надзвичайно цікавими є космогонічні мотиви розпису писанки – зображення сонця, місяця та хреста як знаку не тільки біблійного і християнського, а й як символу чотирьох сторін світу. Зазвичай, в авторів писанок проявляється велика майстерність. Наприклад, геометричні писанки, композиція яких характерна для гірських Путильського і Вишницького районів, – це своєрідна мініатюра, витвір ювелірного мистецтва. Адже сферична поверхня яйця дуже важко піддається відтворенню певного зображення. І можна лише собі уявити, якою впевненою має бути рука у справжньої професійної писанкарки, щоб майстерно розчленувати цю поверхню і досконало, з великим смаком підібрати кольори.

- А от коли відбувається ота справжня магія появи рисунка?

- Після того, як писанкарка кілька разів занурює яйце, з нанесеним восковим рисунком, у різні барвни-

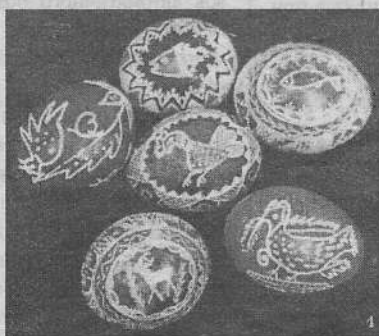
ки. Вона, спочатку нагріваючи, обтирає яйце і звільняє його поверхню від нашарувань воску. Ось тоді й

відбувається справжня магія появи, народження досконалої краси і чарівного візерунка. В її руках яйце виблискує різнобарвними відтінками.

- Якими є відмінності буковинських писанок?

- Буковинські писанки відрізняються не тільки за технікою виконання розпису, а й за колоритом. Якщо вишницькі писанки стримані за кольором, то писанки з Путильського району більш яскраві. І там трапляються білі писанки, на яких можна побачити яскраві червоні і сині кольори.

Полюбляють чорну писанку з великою кількістю рослинних мотивів не тільки у гірських районах, а й в рівнинній зоні. Ці писанки менш геометризovanі, ніж писанки гірського району. На них можемо побачити

стилізоване зображення квітів, овочів, фруктів, таких як квасолька, огірочок або метеликів чи пташок. Доволі часто зустрічаються зображення не тільки птахів, а й священних тварин: оленів, з якими пов'язані давні легенди, коней або качок. Можна побачити й зображення храму, хреста чи напису: Христос воскрес.

- А якими за композицією є наші писанки?

- Треба сказати, що композиція буковинської писанки надзвичайно складна. Членується яйце навпіл, поперек, між двома дальніми полюсами або розчленовується на різні сегменти. Декорується вона такими орнаментальними стрічками, як зубчики або заповнені шестигранними мотивами

трикутника, ромба та півхреста. Дуже часто застосовується штриховка, мотив безконечника або буковинського меандру, який у різних інтерпретаціях є символом чи то безконечності життя, чи то води. І з цієї точки зору, нам дуже цікаво не тільки оглядати, а й вивчати композицію буковинської писанки.

Бо тут є як дрібномасштабні мо-

тиви, так і крупномасштабні зображення зірки, яка, наприклад, трансформується у звичайну квітку, або хреста, розети.

Не варто забувати, що давні тлумачення символів і обрядовості Великоднього яйця призабуте, і для сучасної людини писанка несе не стільки магичний зміст, скільки викликає естетичні почуття. Люди радіють від зустрічі з писанкою, бо вона тісно пов'язана з релігійним святом. Попри те, що писанка залишається й обрядовим знаком, вона є водночас предметом художньої творчості і мистецьким витвором. І сьогодні це один з народних промыслів, які в наш час існують і розвиваються на Буковині.

- Всі писанки вашої колекції гарно виглядають. Як вам вдалося так їх зберегти?

- Ми отримали величезну консультативну і практичну допомогу від відомого колекціонера з Вашківців пана Фірчука, який має свій авторський метод консервування писанок. І саме він здійснював консервацію наших писанок. Головне – ми впевнені, що вся наша колекція захищена від пошкодження біологічними шкідниками. Тож нею зможуть помилуватися і наші нащадки.

Марія Вишневіська